

כי בעון אראה על הכפורת "The Great Yom Kippur Controversy"

<p><u>Mishna Yoma 18b</u> The elders of the court handed him over to the elders of the priesthood and they took him up to the upper chamber to the house of abtinus. They adjured him, took their leave, as they said to him: <i>Sir high priest, we are messengers of the beth din and you are our messenger and the messenger of the court. We adjure you by him that made his name to dwell in this house that you do not change anything of what we said to you.</i> He turned aside and wept, and they turned aside and wept.</p> <p><u>Talmud Yoma 19b</u> He turned aside and wept because they suspected him of being a Sadducee, and they turned aside and wept, for R. Joshua b. Levi said: Whosoever suspects good folks will suffer [for it] on his own body. Why was all this [solemn adjuration] necessary? Lest he arrange the incense outside and thus bring it in, in the manner of the Sadducees. The Sages taught: There was an incident involving a certain Sadducee who prepared the incense outside and then brought it into the Holy of Holies. Upon his emergence he was overjoyed. His father met him and said to him: My son, although we are Sadducees we fear the Pharisees. He said to his father: All my days I have been troubled over this verse: "For I will appear in the cloud above the Ark cover" (Leviticus 16:2). When will the opportunity become available to me, and I will fulfill it? Now that the opportunity has become available to me, will I not fulfill it?</p>	<p>1. משנה יומא יח: מתני': מסרוהו זקני בית דין לזקני כהונה והעלוהו בית אבטינס, והשביעוהו, ונפטרו והלכו להם. ואמרו לו: איש פה גדול! אנו שלוחי בית דין, ואתה שלוחנו ושלח בית דין. משביעין אנו עליך במי ששכנ שמו בבית הזה שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך. הוא פורש ובוכה, והן פורשין ובוכין:</p> <p>2. גמ' יומא יט: הוא פורש ובוכה והן פורשין ובוכין וכו'. הוא פורש ובוכה - שחשדוהו צדוקי, והם פורשין ובוכין - דאמר רבי יהושע בן לוי: כל החושד בכשרים לוקה בגופו. וכל כך למה? שלא יתקן מבחוץ ויכניס, כדרך שהצדוקין עושין. תנו רבנן: מעשה בצדוקי אחד שהתקין מבחוץ והכניס. ביציאתו היה שמח שמחה גדולה. פגע בו אביו, אמר לו: בני, אף על פי שצדוקין אנו, מתיראין אנו מן הפרושים. אמר לו: כל גמי הייתי מצטער על המקרא הזה: "כי בענן אראה על הכפורת", אמרתי: מתי יבוא לפני ואקיימנו, עכשיו שבא לפני - לא אקיימנו!?</p>
---	---

<p>4. הפרושים – ויקרא טז (יב) ולקח מלא המחתה גחלי־אש מעל המזבח מלפני קֹדֶשׁ ומלא חפניו קטרת סמים דקה והביא מבית לפרכת: (יג) ונתן את הקטרת עליה־אש לפני יקוק וכסהו ענן הקטרת את הכפורת אשר עליה־עדות ולא ימות:</p> <p><i>(12) He shall take a censer full of coals of fire from off the altar before Hashem, and two handfuls of sweet incense beaten small, and bring it within the veil. (13) And he shall put the incense on the fire before Hashem, that the cloud of the incense may cover the cover that is on the testimony, so that he will not die.</i></p>	<p>3. הצדוקים – ויקרא טז (ב) ויאמר יקוק אל־משה דבר אל־אהרן אחיך ואל־יבא בכל־עת אל־הקֹדֶשׁ מבית לפרכת אל־פני הכפורת אשר עליה־ארון ולא ימות כי בענן אראה עליה־כפורת.</p> <p><i>(2) Hashem said to Moses, "Tell Aaron your brother not to come at all times into the Most Holy Place within the veil, before the cover which is on the ark; lest he die, for I will appear in the cloud on the cover."</i></p>
--	--

6. ויקרא טז – יום הכפורים

(א) וידבר יקוק אלמשה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנות לפני יקוק ומתו: (ב) ולאמר יקוק אלמשה דבר אלאהרן אחיד ולא יבא בכלעת אלהקדש מבית לפרכת אלפני הכפרת אשר עלהארן ולא מות

כי בעזון אראה עליהכפרת:

(ג) בנזאת יבא אהרן אלהקדש בפר ברבקר לחטאת ואיל לעלה... (ה) ומאת עדת בני ישראל יקח שנישעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה: (ו) והקריב אהרן אתפר החטאת אשרלו

וכפר בעדו ובעד ביתו:

(יב) ולקח מלאהמחנה גחליאש מעל המזבח מלפני יקוק ומלא חפזיו קטרת סמים דקה והביא מבית לפרכת: (יג) ונתן אתהקטרת עלהאש לפני יקוק וכסה ענו הקטרת אתהכפרת אשר עלהעדות ולא ימות: (יז) וכלאדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד צאתו

וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד פלקהל ישראל...

(כד) ... וכפר בעדו ובעד העם:

(ל) כיביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני יקוק תטהרו:

(לג) וכפר אתמקדש הקדש ואתאהל מועד ואתהמזבח וכפר ועל הכהנים ועלכלעם הקהל וכפר:

Lev 16

1. And the Lord spoke to Moses after the death of the two sons of Aaron, when they came near the Lord, and died; 2. And the Lord said to Moses, Speak to Aaron your brother, that he come not at all times into the holy place inside the veil before the covering, which is upon the ark; that he die not; for I will appear in the cloud upon the covering. 3. Thus shall Aaron come into the holy place; with a young bull for a sin offering, and a ram for a burnt offering... 5. And he shall take of the congregation of the people of Israel two kids of the goats for a sin offering, and one ram for a burnt offering. 6. And Aaron shall offer his bull of the sin offering, which is for himself, and make an atonement for himself, and for his house. 17. And there shall be no man in the Tent of Meeting when he goes in to make an atonement in the holy place, until he comes out, and have made an atonement for himself, and for his household, and for all the congregation of Israel. 30. For on that day shall the priest make an atonement for you, to cleanse you, that you may be clean from all your sins before the Lord. 33. And he shall make an atonement for the holy sanctuary, and he shall make an atonement for the Tent of Meeting, and for the altar, and he shall make an atonement for the priests, and for all the people of the congregation.

5. ויקרא ט – יום השמיני

(א) ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל: (ב) ויאמר אלאהרן קחלד עגל ברבקר לחטאת ואיל לעלה תמימים והקרב לפני יקוק: (ג) ואלבני ישראל תדבר לאמר קחו שעירעזים לחטאת ועגל וכבש בנישנה תמימים לעלה: (ד) ושור ואיל לשלמים לזבח לפני יקוק ומנחה בלולה בשמן

כי היום יקוק נראה אליכם:

(ה) ויקחו את אשר צנה משה אלפני אהל מועד ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני יקוק: (ו) ויאמר משה:

זה הדבר אשרצנה יקוק תעשו

וירא אליכם כבוד יקוק:

(ז) ויאמר משה אלאהרן קרב אלהמזבח ועשה אתחטאתך ואתעלתך וכפר בעדך ובעד העם ועשה אתקרבו העם וכפר בעדם כאשר צנה יקוק:

(כג) ויבא משה ואהרן אלאהל מועד וינצאו ויברכו את העם

וירא כבוד יקוק אלכלהעם:

(כד) ותצא אש מלפני יקוק ותאכל עלהמזבח...

ויקרא י

(א) ויקחו בניאהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהן אש וישומו עליה קטרת ויקריבו לפני יקוק אש זרה אשר לא צנה אתם: (ב)

ותצא אש מלפני יקוק ותאכל אותם

וימתו לפני יקוק:

Lev 9

1. And it came to pass on the eighth day, that Moses called Aaron and his sons, and the elders of Israel; 2. And he said to Aaron, Take a young calf for a sin offering, and a ram for a burnt offering, without blemish, and offer them before the Lord. 3. And to the people of Israel you shall speak, saying, Take a kid of the goats for a sin offering; and a calf and a lamb, both of the first year, without blemish, for a burnt offering; 4. Also a bull and a ram for peace offerings, to sacrifice before the Lord; and a meal offering mixed with oil; for today the Lord will appear to you. 5. And they brought that which Moses commanded before the Tent of Meeting; and all the congregation drew near and stood before the Lord. 6. And Moses said, This is the thing which the Lord commanded that you should do; and the glory of the Lord shall appear to you. 7. And Moses said to Aaron, Go to the altar, and offer your sin offering, and your burnt offering, and make an atonement for yourself, and for the people; and offer the offering of the people, and make an atonement for them; as the Lord commanded. 23. And Moses and Aaron went into the Tent of Meeting, and came out, and blessed the people; and the glory of the Lord appeared to all the people. 24. And there came a fire out from before the Lord, and consumed upon the altar the burnt offering and the fat; which when all the people saw, they shouted, and fell on their faces.

Rashbam Lev. 9:24

'ותצא אש מלפני ה', this fire emanated from the Holy of Holies, traveled via the golden altar in order to burn up the incense which was always offered before the daily communal burnt offering, as described in Yuma 33. This is also where the fire encountered the sons of Aaron beside the altar. Subsequently, this fire moved to the altar in the courtyard of the Tabernacle and consumed the sacrificial meat consisting of both burnt offerings and peace-offerings.

7. רשב"ם ויקרא ט:כד

ותצא אש מלפני י"י - מבית קודשי הקדשים דרך מזבח הזהב להקטיר קטרת שהוא קודם להקטרת תמיד כדאמר במסכת יומא, ושם מצא בני אהרן אצל [מזבח] הזהב ושרפו, ואחר כך יצא ונבא לו על המזבח ותאכל על המזבח את העולה ואת השלמים :

8. רש"ר הירש ויקרא פרק י'

אבל העובדה שברגע הגדול של שמחת האומה כולה ראו צורך לעצמם לקרבו יחיד, לקרבו משלהם (אש = אשה ה'), מוכיחה שלא שרתה עליהם הרוח הנכונה של כהן בישראל, אשר אינו אלא חלק של כלל ישראל, ורק בתוך הכלל ולמען הכלל ניתנה לו עמדתו בפני א' להיו. ההקרבה וההקטרה הזו - דיו העדר צווי על ההקרבה להפכה לאיסור גמור... קרבנו של היהודי משמעותו שעם קרבנו יקריב היהודי את עצמו לעמוד לשרת לפני ה', לשעבד רצונו לרצון קונו...

9. Shimshon Raphael Hirsch, Gen 2:9

There is only one condition for the earth to be able to form a paradise for us, and the condition is this, that we only call that good, which God stamps as being good, and bad, which He declares as such. But not that we leave the decision between good and bad to our senses. If we place ourselves under the dictate of our senses, the gates of Paradise are closed to us and only by a long way round can Man regain admittance thereto. Yea the tree could have been called the "Tree of Knowledge of good and evil" inasmuch as it was to represent to Man what good and evil was to be to him, what he was to recognise as good or bad. The tree, as we shall see later, was endowed with every attraction for taste, for the imagination, sight, and reasoning judgment, all one's senses declared it "good", that it should be eaten, and yet God had forbidden it to be eaten, was accordingly designated "bad" for Man. The tree, accordingly, was constantly to remind him of the teaching on which the realisation of the whole purity and height of his calling depends. The teaching that, according to the judgement of his bodily senses, his mind and understanding, a thing may appear absolutely good, yea the very best, and still to take it may be contrary to the high calling of Man, may still be judged by God as a capital crime. The teaching that Man is to recognize what is good and bad, not by the judgement of his senses or his own mind, but by accepting the will of God when it has been revealed to him, and that he must take such judgement of God as the one guide he is to follow, if he wishes to fulfil his mission on earth and remain worthy for the world to be a Paradise for him.

Breishit 3

22. And the Lord God said, Behold, the man has become like one of us, knowing good and evil; and now, what if he puts forth his hand, and takes also from the tree of life, and eats, and lives forever; 23. And the Lord God sent him out from the garden of Eden, to till the ground from where he was taken. 24. So he drove out the man; and he placed Kerubim at the east of the garden of Eden, and a flaming sword which turned every way, to guard the way of the tree of life.

10. בראשית פרק ג

(כב) וַיֹּאמְרוּ יְקַנְקֵן אֱלֹהִים הֲנֵן הָאָדָם הִיא כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ לְדַעַת טוֹב וְרָע וְעַתָּה פְּרִי־שֵׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וְחַי לְעֹלָם : (כג) וַיִּשְׁלַחֵהוּ יְקַנְקֵן אֱלֹהִים מִגַּרְעֵדוֹן לְעַבְדֵי אֶת־הָאָדָמָה אֲשֶׁר לָקַח מִשָּׁם : (כד) וַיִּגְרֹשׁ אֶת־הָאָדָם וַיִּשְׁכֹּן מִקֶּדֶם לְגַרְעֵדוֹן אֶת־הַכְּרִבִּים וְאֶת־לֵהֵט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת לְשֹׁמֵר אֶת־דְּרֹךְ עֵץ הַחַיִּים : ס

11. Ezekiel 28

1. And the word of the Lord came to me, saying: 2. Son of man, say to the prince of Tyre, Thus says the Lord God: Because your heart is raised, and you have said, I am a God, I sit in the seat of God, in the midst of the seas; yet you are a man, and not God, though you set your heart as the heart of God; 3. (K) Behold, you are wiser than Daniel; there is no secret that they can hide from you; 4. With your wisdom and with your understanding you have acquired your riches, and have gathered gold and silver into your treasures; 5. By your great wisdom and by your trading you have increased your riches, and your heart is raised because of your riches; 6. Therefore thus says the Lord God: Because you have set your heart as the heart of God; 7. Behold, therefore I will bring foreigners upon you, the most terrible of the nations; and they shall draw their swords against the beauty of your wisdom, and they shall defile your brightness. 8. They shall bring you down to the pit, and you shall die the deaths of those who were slain in the midst of the seas. 9. Will you yet say before him who slays you, I am God? but you shall be a man, and no God, in the hand of him who slays you. 10. You shall die the

11. יחזקאל כח

(א) וַיְהִי דְבַר ה' אֵלַי לֵאמֹר : (ב) בֶּן אָדָם אָמַר לְנִגְיֵד צַר כֹּה אָמַר ה' אֱלֹקִים יַעַן גָּבַהּ לִבְךָ וְתֹאמַר אֵל אֲנִי מוֹשֵׁב אֱלֹהִים יִשְׁבְּתִי בְּלִב יָמִים וְאֶתֶּה אָדָם וְלֹא אֶל וְתִתֵּן לִבְךָ כְּלֵב אֶל־אֱלֹהִים : (ג) הִנֵּה חֲכָם אֶתֶּה מִדְּנַיִאל כֹּל סֵתוּם לֹא עֲמֹמֹד : (ד) בְּחֻכְמֹתַי וּבִתְבוּנָתַי עָשִׂיתָ לָךְ חֵיל וְתַעֲשֶׂה זֶהָב וְכֶסֶף בְּאוֹצְרוֹתַי : (ה) בָּרַב חֻכְמֹתַי בְּרִכְלֹתַי הִרְבִּיתָ חֵילְךָ וַיִּגְבַּהּ לִבְךָ בְּחֵילְךָ : ס

(ו) לָכֵן כֹּה אָמַר ה' אֱלֹקִים יַעַן תִּתַּד אֶת לִבְךָ כְּלֵב אֱלֹהִים : (ז) לָכֵן הִנְנִי מִבְּיַא עֲלֶיךָ זָרִים עָרִיצִי גוֹיִם וְהִרְיָקוּ חֲרֻבוֹתַם עַל יָפִי חֻכְמֹתַי וְחָלְלוּ יַפְעֵתַי : (ח) לְשַׁחַת יוֹרְדוֹדַי וּמִתַּה מְמוֹתַי חָלַל בְּלִב יָמִים : (ט) הָאָמַר תֹּאמַר אֱלֹהִים אֲנִי לִפְנֵי

deaths of the uncircumcised by the hand of foreigners; for I have spoken it, says the Lord God.

11. And the word of the Lord came to me, saying: 12. Son of man, raise a lamentation upon the king of Tyre, and say to him, Thus says the Lord God: You are a seal and a paragon, full of wisdom, and perfect in beauty. 13. You have been in Eden the garden of God; every precious stone was your covering, the ruby, the crysolithe, and the diamond, the beryl, the onyx, and the jade, the sapphire, the emerald, and the carbuncle, and gold; the workmanship of your settings and of your sockets was in you; in the day that you were created they were prepared. 14. You are the anointed kerub that covers; and I have set you so; you were upon the holy mountain of God; you have walked up and down in the midst of the stones of fire. 15. You were perfect in your ways from the day that you were created, till iniquity was found in you. 16. By the abundance of your goods they have filled your midst with violence, and you have sinned; therefore I have cast you as profane from the mountain of God; and I destroyed you, O covering kerub, from the midst of the stones of fire. 17. Your heart was raised because of your beauty, you have corrupted your wisdom for the sake of your splendor; I have cast you to the ground, I have laid you before kings, that they may behold you. 18. You have profaned your sanctuaries by the multitude of your iniquities, by the iniquity of your traffic; therefore I have brought forth a fire from your midst, it shall devour you, and I will bring you to ashes upon the earth in the sight of all those who behold you. 19. All those who know you among the people shall be appalled at you; you have become a terror, and never shall you be any more.

Exodus 28

17. And you shall set in it settings of stones, four rows of stones; the first row shall be a ruby, a topaz, and a beryl; this shall be the first row. 18. And the second row shall be an turquoise, a sapphire, and a diamond. 19. And the third row a jacinth, an agate, and a jasper. 20. And the fourth row an emerald, and an onyx, and a jade; they shall be enclosed in settings of gold.

Yechezkel 47

(1) He brought me back to the door of the house; and behold, waters issued out from under the threshold of the house eastward; for the forefront of the house was toward the east; and the waters came down from under, from the right side of the house, on the south of the altar. (2) Then he brought me out by the way of the gate northward, and led me round by the way outside to the outer gate, by the way of the gate that looks toward the east; and behold, there ran out waters on the right side. (3) When the man went forth eastward with the line in his hand, he measured one thousand cubits, and he caused me to pass through the waters, waters that were to the ankles. (4) Again he measured one thousand, and caused me to pass through the waters, waters that were to the knees. Again he measured one thousand, and caused me to pass through the waters, waters that were to the waist. (5) Afterward he measured one thousand; and it was a river that I could not pass through; for the waters had risen, waters to swim in, a river that could not be passed through. (6) He said to me, "Son of man, have you seen this?" Then he brought me, and caused me to return to the bank of the river. (7) Now when I had returned, behold, on the bank of the river were very many trees on the one side and on the other. (8) Then He said to me, "These waters issue forth toward the eastern region, and shall go down into the Arabah; and they shall go toward the sea; into the sea which issues forth; and the waters shall be healed. (9) It shall happen, that every living creature which swarms in every place where the rivers come, shall live; and there shall be a very great multitude of fish; for these waters have come there, and the waters shall be healed, and everything shall live wherever the river comes. (10) It shall happen that fishermen shall stand by it. From En Gedi even to En Eglaim shall be a place for the spreading of nets; their

הַרְגָה וְאֶתְהָ אָדָם וְלֹא אֶל בְּיַד מַחֲלֵיף: (י) מוֹתֵי עַרְלִים תָּמוּת בְּיַד זָרִים כִּי אֲנִי דִבַּרְתִּי נְאֻם ה' אֱלֹקִים: ס (יא) וַיְהִי דִבְרַר ה' אֵלַי לֵאמֹר: (יב) בֶּן אָדָם שָׂא קִינָה עַל מֶלֶךְ צוּר וְאָמַרְתָּ לוֹ כֹּה אָמַר ה' אֲ-לֵהִים אֶתְהָ חוֹתֶם תִּכְנִית מָלֵא חֲכָמָה וְכָלִיל יָפִי: (יג) בְּעֵדוֹן גֹּן אֶ-לֵהִים הֵייתָ כָּל אֲבֹן יִקְרָה מִסִּכְתֶּךָ אָדָם פְּטוּדָה וַיְהִלֶם תְּרַשִׁישׁ שֵׁהֶם וַיִּשְׁפֹּה סַפִּיר נֹפֵךְ וּבִרְקַת זָהָב מְלֵאכֶת תְּפִיד וּקְבִיד בָּךְ בַּיּוֹם הַבְּרָאָךְ כּוֹנְנִי: (יד) אֶת פְּרוּב מִמְּשַׁח הַסּוּכָךְ וַנְתִּיתִךָ בְּהַר קֹדֶשׁ אֶ-לֵהִים הֵייתָ בְּתוֹךְ אֲבָנֵי אֵשׁ הַתְּהַלְכָךָ: (טו) תָּמִים אֶתְהָ בְּדַרְכֶיךָ מִיּוֹם הַבְּרָאָךְ עַד נִמְצָא עוֹלָתְךָ בָּךְ: (טז) בָּרַב רְכַלְתָךְ מְלוֹ תוֹכְךָ חֲמָס וַתַּחֲטֹא וְאֶחֱלָךְ מֵהַר אֶ-לֵהִים וְאַבְדָךְ פְּרוּב הַסִּכְךָ מֵתוֹךְ אֲבָנֵי אֵשׁ: (יז) גְּבַה לְבָךְ בְּיַפְיָךְ שַׁחַת חֲכָמְתָךְ עַל יַפְעָתָךְ עַל אֶרֶץ הַשְּׁלֹכְתִיךָ לִפְנֵי מְלָכִים וַנְתִּיתִךָ לְרֵאשׁוֹן בָּךְ: (יח) מְרַב עֹוֹנִיךָ בְּעַל רְכַלְתָךְ חֲלַלְתָּ מִקְדָּשֶׁיךָ וְאוֹצֵא אֵשׁ מֵתוֹכְךָ הִיא אֶכְלָתָךְ וְאַתָּנָךְ לְאַפְרָךְ עַל הָאֶרֶץ לְעֵינֵי כָל רְאִיךָ: (יט) כָּל יוֹדְעִיד בְּעַמִּים שְׁמָמוֹ עֲלֶיךָ בְּלַחֹת הֵייתָ וְאִינָךְ עַד עוֹלָם:

12 שמות פרק כח

(יז) וּמְלֵאכֶת בּוֹ מְלֵאכֶת אֲבֹן אֶרְבָּעָה טוּרִים אֲבֹן טוּר אָדָם פְּטוּדָה וּבִרְקַת הַטוּר הָאֶחָד: (יח) וְהַטוּר הַשְּׁנִי נֹפֵךְ סַפִּיר וַיְהִלֶם: (יט) וְהַטוּר הַשְּׁלִישִׁי לְשֵׁם שְׁבוֹ וְאַחֲלָמָה: (כ) וְהַטוּר הָרְבִיעִי תְּרַשִׁישׁ וְשֵׁהֶם וַיִּשְׁפֹּה מְשַׁבְּצִים זָהָב יִהְיוּ בְּמִלּוּאֲתָם:

13 יחזקאל פרק מז

(א) וַיִּשְׁבְּנִי אֶל פֶּתַח הַבַּיִת וְהִנֵּה מַיִם יֹצְאִים מִתַּחַת מִפְתָּן הַבַּיִת קְדִימָה כִּי פָנֵי הַבַּיִת קְדִימִים וְהַפְּתִים יֵרְדִים מִתַּחַת מִפְתָּן הַבַּיִת הַיְמָנִית מִנְּגַב לַמְּזֻבָּח: (ב) וַיּוֹצֵאֲנִי דָרֶךְ שְׁעַר צְפוֹנָה וַיִּסְבְּנִי דָרֶךְ חוּץ אֶל שְׁעַר הַחוּץ דָרֶךְ הַפּוֹנֶה קְדִימִים וְהִנֵּה מַיִם מִפְּפִים מִן הַפֶּתַח הַיְמָנִית: (ג) בְּצֵאת הָאִישׁ קְדִימִים וְקוֹ בְּיָדוֹ וַיִּמְד אֶלְף בְּאֵמָה וַיַּעֲבֵרְנִי בְּמִים מִי אֶפְסִים: (ד) וַיִּמְד אֶלְף וַיַּעֲבֵרְנִי בְּמִים מִים בְּרַכִּים וַיִּמְד אֶלְף וַיַּעֲבֵרְנִי מִי מִתְּנִים: (ה) וַיִּמְד אֶלְף נַחַל אֲשֶׁר לֹא אוֹכַל לְעַבֵּר כִּי גָאוּ הַמַּיִם מִי שָׁחוּ נַחַל אֲשֶׁר לֹא יַעֲבֵר: (ו) וַיֹּאמֶר אֵלַי הָרֵאִיתָ בֶּן אָדָם וַיּוֹלְכֵנִי וַיִּשְׁבְּנִי שְׁפַת הַנַּחַל: (ז) בְּשׁוֹבְנִי וְהִנֵּה אֶל שְׁפַת הַנַּחַל עַץ רַב מְאֹד מְזָה וּמְזָה: (ח) וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמַּיִם הָאֵלֶּה יּוֹצְאִים אֶל הַגְּלִילָה הַקְּדָמוֹנָה וַיִּרְדּוּ עַל הָעֲרָבָה וַיִּבְאוּ הַיְמָה אֶל הַיְמָה הַמוֹצְאִים <וּנְרַפָּאוֹ> וְנְרַפּוֹ הַמַּיִם: (ט) וְהִזָּה כָּל נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר יִשְׂרָף אֶל כָּל אֲשֶׁר יָבּוֹא שָׁם נַחֲלִים חַיָּה וְהִזָּה הַדָּגָה רַבָּה מְאֹד כִּי בָאוּ שָׁמָּה הַמַּיִם הָאֵלֶּה וַיִּרְפָּאוּ וְחַי כָּל אֲשֶׁר יָבּוֹא שָׁמָּה הַנַּחַל: (י) וְהִזָּה עֲמֵדוֹ עֲלָיו דְּוֹגִים מֵעֵין גָּדִי וְעַד עֵין עֲגָלִים מִשְׁטוֹחַ לַחֲרָמִים יִהְיוּ לְמִינָה תִּהְיֶה דָגְתָם כְּדָגַת הַיָּם הַגְּדוֹל רַבָּה מְאֹד: (יא) בְּצֵאתִיו וַיִּגְבְּאוּ וְלֹא יִרְפָּאוּ לְמַלְחָה נִתְּנָה: (יב) וְעַל הַנַּחַל יַעֲלֶה עַל שְׁפַתוֹ מְזָה וּמְזָה כָּל עַץ מְאָכַל לֹא יָבוֹל עֲלָהוּ וְלֹא יִתֵּם פְּרִיו

fish shall be after their kinds, as the fish of the great sea, exceeding many. (11) But its miry places, and its marshes, shall not be healed; they shall be given up to salt. (12) By the river on its bank, on this side and on that side, shall grow every tree for food, whose leaf shall not wither, neither shall its fruit fail. It shall bring forth new fruit every month, because its waters issue out of the sanctuary; and its fruit shall be for food, and its leaf for healing."

Brieshit 2

8. And the Lord God planted a garden eastward in Eden; and there he put the man whom he had formed. 9. And out of the ground made the Lord God every tree to grow that is pleasant to the sight, and good for food; the tree of life also in the midst of the garden, and the tree of knowledge of good and evil. 10. And a river went out from Eden to water the garden; and from there it was divided, and became four rivers. 11. The name of the first is Pishon; that is the one which flows around the whole land of Havilah, where there is gold; 12. And the gold of that land is good; there is bdellium and the onyx stone. 13. And the name of the second river is Gihon; that is the one which flows around the whole land of Kush. 14. And the name of the third river is the Tigris; that is the one which flows toward the east of Assyria. And the fourth river is the Euphrates. 15. And the Lord God took the man, and put him into the garden of Eden to cultivate it and to keep it.

Ramban Brieshit 2:8

Now concerning the trees of the garden of Eden He decreed that they grow branches and bear fruit forever, the root thereof was never to wax old in the earth, and the stock thereof was never to die in the ground. These trees were not to need any one to tend and prune them. For if they were in need of cultivation, who tended them after man was driven therefrom? This also is the meaning of the expression, *And the Eternal G-d planted*, that they were His plantings, the work of His hands, and existing forever, even as it is said, *Its leaf shall not wither, neither shall the fruit thereof fail ... because the waters thereof issue out of the sanctuary.*

Ramban Breishit 3:22

Know and believe that the garden of Eden is on this earth as are also the tree of life and the tree of knowledge, and from there the river comes forth and is divided into four heads which are visible to us. For the Euphrates is in our land and within our border, and Pishon, according to the words of the former scholars, is the Nile of Egypt.

Tanchuma Naso 16

R. Samuel bar Nahman said, "When the Holy One, blessed be He, created the world, He longed to have an abode below just as He had on high. Having created Adam, He commanded and said to him (in Gen. 2:16-17), 'You may freely eat of any tree in the garden; But as for the tree of the knowledge of good and evil, you may not eat of it.' Then he transgressed against his commandment. The Holy One, blessed be He, said this to him, 'This is what I longed for, that just as I have a dwelling on high, I would likewise have one below. Now when I have given you one command, you have not kept it. Immediately the Holy One, blessed be He, removed His Divine Presence [up] to the first firmament... [When] Moses arose, he brought down [the Divine Presence] to earth, as stated (in Exod 19:20), 'And the Lord came down onto Mount Sinai.'" And [so] it is written (in Cant. 5:1), "When I come to my garden, my sister bride." When? When the Tabernacle was set up.

לְחַדְשֵׁי יְבֹכֵר כִּי מִיָּמֵינוּ מִן הַמִּקְדָּשׁ הַמָּה יוֹצְאִים וְהִנֵּה פָּרִיו לְמַאֲכָל וְעֵלְהוּ לְתִרוּפָה : ס

14. בראשית פרק ב

(ח) וַיִּטֵּעַ יְקֹוֹק אֱלֹהִים גֵּרְבָעֶדֶן מִקְדָּם וַיִּשֶׂם שֵׁם אֶת־הָאֲדָם אֲשֶׁר יָצָר : (ט) וַיִּצְמַח יְקֹוֹק אֱלֹהִים מִרְהֲאֲדָמָה כֹּל־עֵץ נֹחַמֵד לְמִרְאָה וְטוֹב לְמַאֲכָל וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הָגֶן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע : (י) וְנִהָר יֵצֵא מֵעֶדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהִנֵּה לְאַרְבַּעָה רְאשִׁים : (יא) שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסֹּבֵב אֶת כָּל־אֶרֶץ הַחוּלְיָה אֲשֶׁר־שָׁם הַזָּהָב : (יב) וְהַזָּהָב הָאֶרֶץ הַהִוא טוֹב שֵׁם הַבְּדֵלַח וְאֶבֶן הַשֵּׁהָם : (יג) וְשֵׁם־הַנְּהָר הַשְּׁנִי גִיחוֹן הוּא הַסֹּבֵב אֶת כָּל־אֶרֶץ כּוּשׁ : (יד) וְשֵׁם הַנְּהָר הַשְּׁלִישִׁי חֲדַקַּל הוּא הַהֹלֵךְ קְדָמַת אֲשׁוּר וְהַנְּהָר הָרְבִיעִי הוּא פָּרַת : (טו) וַיִּקַּח יְקֹוֹק אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם וַיַּנְחֵהוּ בְּגַרְעֵן לְעֵבְדָהּ וּלְשָׂמְרָה :

15. רמב"ן בר ב:ח

והנה אילני גן עדן גזר בהם לעשות ענף ולשאת פרי לעד לעולם, לא יזקין בארץ שרשם ובעפר לא ימות גזעם, אין צריכין לעובד וזומר, שאלו היו צריכין עבודה, אחרי שגרט האדם משם מי עבד אותם. גם זה טעם "ויטע ה' אלהים", שהיו מטעו מעשה גדו וקנימים לעולמים, כענין שנאמר (יחזקאל מז יב) "לא יבול עלהו ולא יתם פרו וכו' כי מימיו מן המקדש המה יוצאים".

16. רמב"ן בר' ג:כב

ודע והאמו כי גן עדן בארץ, ובו עץ החיים ועץ הדעת ומשם יצא הנהר ויפרד לארבעה ראשים הנראים לנו, כי פרת בארצנו ובגבולנו, ופישון הוא גילוס מצרים פדברי הראשונים.

17. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת נשא סימן טז

אמר רבי שמואל בר נחמן, בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, נתאנה שיהא לו דירה בתחתונים כמו שיש בעליונים. ברא את האדם וצנה אותו ואמר לו: **מכל עץ הגן אכל תאכל, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו** (ברי' ב) ועבר על צויו. אמר ליה הקדוש ברוך הוא, כך הייתי מתאנה שיהא לי דירה בתחתונים כמו שיש לי בעליונים, ודבר אחד צייתי אותך ולא שמרת אותו. מיד סלק הקדוש ברוך הוא שכניתו לרקיע הראשון.... עמד משה והורידה לארץ, שנאמר: **ויירד ה' על הר סיני** (שמות יט, כ). וכתוב: **באתי לגני אחותי פלה** (שה"ש ה, א). **אימתי, כשהוקם המשכן.**

Rambam Teshuva 1:2

The scapegoat sent off [on Yom Kippur], since it is an atonement for all of Israel, the High Priest does the confession on it using language inclusive of all of Israel, as it says (Leviticus 16:21), *And he shall confess on it all the sins of the people of Israel.*

Shemot 40

(34) The cloud covered the Tent of Meeting, and the glory of Hashem filled the Tabernacle. (35) And Moshe could not come into the Tent of Meeting because the cloud dwelled upon it; and the glory of Hashem filled the Tabernacle.

Shemot 33

(9) And when Moshe would come to the tent, the pillar of cloud would descend and stand at the entrance of the tent, and He would speak with Moshe. (10) All the people would see the pillar of cloud standing by the entrance of the tent, and all the people would rise, and each would bow at the entrance to his tent. (11) Hashem would speak to Moshe face to face, as a man speaks to his fellow. And he would return to the camp, but his servant Yehoshua, his assistant, would not depart from the tent.

Shemot 34

(5) Hashem descended in the cloud and stationed Himself with him there, and He proclaimed by name, "Hashem".
(28) He was there with Hashem forty days and forty nights. He did not eat bread and he did not drink water. He wrote on the tablets the words of the covenant, the ten statements.

Brachot 63b

“And he would return into the camp... (Exodus 33:11). Rabbi Abbahu said: The Holy One, Blessed be He, told Moses: Now, they will say: The Master is angry, and the student is also angry, and what will happen to Israel? If you restore the tent to its place, fine; and if not, Joshua bin-Nun, your student, will serve as Israel’s leader in your place.

18. רמב"ם תשובה א:ב

שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח לְפִי שֶׁהוּא פִּפְרָה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל כִּהְיוֹת גְּדוֹל מִתְּנֻדָּה עָלָיו עַל לְשׁוֹן כָּל יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא טו כ"א) "וְהִתְנַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל".

19. שמות מ

(לד) וַיִּכַּס הָעַנָּן אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּכְבֹּד יְקֹוֹק מְלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן : (לה) וְלֹא־יָכַל מֹשֶׁה לְבֹאֹ אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הָעַנָּן וַיִּכְבֹּד יְקֹוֹק מְלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן :

20. שמות לג

(ט) וְהָיָה כִּבְּאֵ מֹשֶׁה הָאֹהֶלָה יֵרֵד עִמּוֹד הָעַנָּן וְעִמְדַּת פֶּתַח הָאֹהֶל וְדַבָּר עִם־מֹשֶׁה : (י) וְרָאָה כָּל־הָעָם אֶת־עִמּוֹד הָעַנָּן עֹמֵד פֶּתַח הָאֹהֶל וְקָם כָּל־הָעָם וְהִשְׁתַּחֲוּוּ אִישׁ פֶּתַח אֹהֶל־ו : (יא) וְדַבָּר יְקֹוֹק אֶל־מֹשֶׁה פָּנִים אֶל־פָּנִים כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ וְשָׁב אֶל־הַמַּחֲנֶה וּמִשְׁרָתוֹ יְהוֹשֵׁעַ בְּרִנּוֹן לְעַר לֹא יִקְרֵי מִתְּנֻדָּה הָאֹהֶל :

21. שמות לד

(ה) וַיֵּרֵד יְקֹוֹק בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְקֹוֹק : ... (כח) וַיְהִי־שָׁם עִם־יְקֹוֹק אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לָחֵם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה וַיִּכְתֹּב עַל־הַלְּחֹת אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִית עֲשֻׂרֵת הַדְּבָרִים :

22. ברכות סג ע"ב

"וְשָׁב אֶל הַמַּחֲנֶה" וגו', אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ : אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה : עֲכָשְׁיוּ יֵאמְרוּ הָרַב בְּכַעַס וְתִלְמִיד בְּכַעַס, יִשְׂרָאֵל מַה תֵּהָא עָלֶיְהֶם? אִם אַתָּה מַחֲזִיר הָאֹהֶל לְמִקוֹמוֹ - מוֹטֵב, וְאִם לֹא - יְהוֹשֵׁעַ בֶּן נוּן תִּלְמִידְךָ מִשְׁרַת תַּחֲתֶיךָ.

פְּרוּשִׁים (מֹשֶׁה / כֹּהֵן)	הַצְּדוּקִים
עִם ⇐ מֹשֶׁה/כֹּהֵן ⇐ הָאֹהֶל וְהָעַנָּן	עִם ⇐ עַנָּן ⇐ אֹהֶל עִם הַכֹּהֵן!
הַכֹּהֵן עוֹמֵד עִם הָעָם!	הַכֹּהֵן מִתְיַחַד עִם הַקָּב"ה

תיאור גן עדן – והמקבילות במקדש	
<p style="text-align: center;">הנהר מתחת למקדש = גיחון</p> <p>דהי"ב לג: יד - (יד) ואחריו בנה חומה חיצונית לעיר ויד מערבה לגיחון בנחל ולבוא בשער הדגים וסבב לעפל ויגביהה מאד וישם שריחיל בכל הערים הנצרות ביהודה :</p>	<p style="text-align: center;">הנהר של גן עדן – גיחון</p> <p>בר' ב: יג - וישם הנהר השני גיחון הוא הסובב את פלארץ כוש</p>
<p style="text-align: center;">הבדלח (צנצנת המן) :</p> <p style="text-align: center;">במ' יא: ז - והמן כזרעגד הוא ועינו כעין הבדלח:</p> <p>שמות טז: לג - ויאמר משה אלאהרן קח צנצנת אחת ותרשמה מלא העמר מן והנח אתו לפני יקוק למשמרת לדרתיכם :</p> <p style="text-align: center;">אבני שהם :</p> <p style="text-align: center;">שמ' כה: ז - אבני שהם ואבני מלאים לאפד ולחשו :</p> <p style="text-align: center;">זהב :</p> <p style="text-align: center;">מל"א ו'</p> <p>(יט) ודביר בתוך הבית מפנימה הכין לתתו שם את ארון ברית יקוק : (כ) ולפני הדביר עשרים אמה ארך ועשרים אמה רחב ועשרים אמה קומתו ויצפהו זהב סגור ויצף מזבח ארוז : (כא) ויצף שלמה את הבית מפנימה זהב סגור ויעבר ברתוקות זהב לפני הדביר ויצפהו זהב : (כב) ואת כל הבית צפה זהב עדתם פלחבית וכל המזבח אשר לדביר צפה זהב :</p>	<p style="text-align: center;">זיהוי גן עדן</p> <p style="text-align: center;">בר' ב</p> <p>(יא) שם האחד פישון הוא הסובב את פלארץ החוילה אשר שם הזהב : (יב) וזהב הארץ ההוא טוב שם הבדלח ואבן השהם</p>
<p style="text-align: center;">תפקיד הכהן במקדש :</p> <p style="text-align: center;">במדבר פרק ג</p> <p>(ו) הקרב אתימטה לוי והעמדת אתו לפני אהרן הכהן ושרתו אתו : (ז) ושמרו אתימשמרתו ואתימשמרת פלחעדה לפני אהל מועד לעבד אתיעבדת המשכן : (ח) ושמרו את כל כלי אהל מועד ואתימשמרת בני ישראל לעבד אתיעבדת המשכן :</p>	<p style="text-align: center;">תקפיד אדם בגן עדן :</p> <p>בר' ג: טו - ויקח יקוק אלהים את האדם וינחהו בגרעו לעבדה ולשמרה :</p>
עץ החיים/הכרובים	
<p style="text-align: center;">מה שומר על קה"ק ?</p> <p style="text-align: center;">כרובים :</p> <p>שמות כה: יח - ועשית שגים כרבים זהב מקשה תעשה אתם משני קצות הכפרת :</p> <p style="text-align: center;">ארון = עץ החיים</p> <p style="text-align: center;">משלי ג: יח - עץ חיים היא למחזיקים בה ותמכיה מאשר :</p>	<p style="text-align: center;">גירוש מגן עדן</p> <p>(כד) ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן את הכרבים ואת להט החרב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים :</p>
מקור הקול האלקי/נבואי	
<p style="text-align: center;">נבואה מקה"ק</p> <p style="text-align: center;">במ' ז: פט</p> <p>ובבא משה אליהל מועד לדבר אתו וישמע אתהקול מדבר אליו מעל הכפרת אשר עליארן העדת מבין שני הכרבים וידבר אליו :</p>	<p style="text-align: center;">גן עדן = מקור נבואה :</p> <p>(ח) וישמעו את קול אלהים מתהלך בגן לרוח היום ויתחבא האדם ואשתו מפני יקוק אלהים בתוך עץ הגן :</p>